

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce
Část 1: Speciální pedagogika dospělých
Část 2: Specializace 6: Speciální andragogika
Navazující magisterské studium

Část 1: Speciální pedagogika dospělých

1. Andragogika a speciální andragogika - historie a vývoj.
2. Předmět andragogiky.
3. Objekt andragogiky – dospělý člověk.
4. Činitelé andragogické interakce.
5. Edukativní dimenze andragogiky.
6. Kvalita života.
7. Sociální politika - charakteristika oboru, oblasti, nástroje, aktéři, funkce, principy, modely sociální politiky, sociální stát a jeho typologie.
8. Systém sociálních služeb - Zákon o sociálních službách, charakteristika standardů kvality sociálních služeb.
9. Systém sociálního zabezpečení - sociální pomoc, sociální podpora, sociální pojištění.
10. Sociální inkluze, sociální exkluze.
11. Teorie sociální práce (charakteristika, cíle, etapy, přístupy, zásady etiky), specifické metody a formy sociální práce, osobnost sociálního pracovníka, supervize.
12. Stáří z pohledu sociální politiky, mezigenerační solidarita, vzdělávání seniorů, aktivní stárnutí.
13. Chudoba a sociální vyloučení - koncepty chudoby, příčiny chudoby, osoby ohrožené chudobou, nezaměstnanost jako sociální událost.
14. Základní behaviorální principy (posilování, vyhasínání, trest) a jejich vliv na chování a učení
15. Syndrom vyhoření.

Doporučená literatura:

- BAŠTECKÁ, B., GOLDMANN, P. (2001). *Základy klinické psychologie*. Praha: Portál.
- BENEŠ, M. (2003). *Andragogika. Teoretické základy*. Praha: Eurolex Bohemia.
- BENEŠ, M. (2008). *Andragogika*. Praha: Grada.
- ČEVELA, R. (2014). *Sociální gerontologie: Úvod do problematiky*. Praha: Grada.
- GRUSS, P. (ed.) (2009). *Perspektivy stárnutí*. Praha: Portál.
- HAWKINS, P. SHOHET, R. (2004). *Supervize v pomáhajících profesích*. Praha: Portál.
- KELLER, J. (2006). *Soumrak sociálního státu*. Praha: SLON.

- KLIMENTOVÁ, E. (2004). *Sociální politika I: Studijní texty pro distanční studium*. Olomouc: UP.
- KOLÁŘOVÁ, K. (2012). *Jinakost – postižení – kritika: Společenské konstrukty nezpůsobilosti a hendikepu*. Praha: Sociologické nakladatelství, s. 11-40.
- KREBS, V. a kol. (2010). *Sociální politika*. Praha: Wolters Kluwer ČR.
- LÁBUSOVÁ, A., NIKOLAI, T., PEKÁRKOVÁ, S., RENDL, M. (2010). *Nemoc bezmocných: lehká mentální retardace. Analýza inteligenčního testu SON-R. Člověk v tísní, o.p.s., Praha*.
- MAREŠ, P. (1999). *Sociologie nerovnosti a chudoby*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- MATOUŠEK, O. (2008). *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál.
- MATOUŠEK, O. (2007). *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál.
- MATOUŠEK, O.; KOLÁČKOVÁ, J.; KODYMOVÁ, P. (eds.). (2010). *Sociální práce v praxi: Specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál.
- MUSIL, L. (2004). *"Ráda bych Vám pomohla, ale ..." Dilemata práce s klienty v organizacích*. Brno: Marek Zeman.
- MUŽÍK, J. (2004). *Androdidaktika*. Praha: ASPI Publishing.
- MÜHLPACHR, P. (2004). *Sociální práce*. Brno: MU.
- PALÁN, Z. (2003). *Základy andragogiky*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského.
- PLAMÍNEK, J. (2010). *Vzdělávání dospělých*. Praha: Grada.
- SMUTEK, M. (2005). *Sociální stát – úvod do studia*. Univerzita Hradec Králové: Gaudeamus.
- SVOBODA, M. (2010). *Psychologická diagnostika dospělých*. Praha: Portál.
- ŠKODA, K. (1996). *Kapitoly z dějin andragogiky*. Praha: Karolinum.
- TOMEŠ, I. (2011). *Obory sociální politiky*. Praha: Portál.
- TOMEŠ, I. (2010). *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál.
- VAŽUROVÁ, H., MÜHLPACHR, P. (2005). *Kvalita života: teoretická a metodologická východiska*. Brno: MU.
- VÁGNEROVÁ, M. (2004). *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál.
- VEČEŘA, M. (2001). *Sociální stát - východiska a přístupy*. Praha: Slon.

Část 2: Specializace 6: Speciální andragogika

Část 2a – Člověk se zdravotním postižením

1. Sociální služby – vymezení služeb pro osoby se zdravotním postižením a legislativní zakotvení, dělení, charakteristika, příspěvek na péči, osobní asistence
2. Profesionální orientace a profesionální vzdělávání osob se zdravotním postižením, poradenství a možnosti podpory na přechodu ze školy do pracovního procesu
3. Zaměstnávání osob se zdravotním postižením, legislativní vymezení, trhy práce, podporované zaměstnávání
4. Dospělý člověk s autismem – charakteristické znaky, specifika dospělého věku a podpora dospělých jedinců s autismem
5. Dospělý člověk s mentálním postižením – podpora v oblasti vzdělávání, bydlení, práce
6. Syndrom demence – vymezení, dělení, příznaky, diagnostika, možnosti péče a podpory, specifika komunikace, charakteristika přístupů (reminiscence, metoda validace)
7. Alzheimerova nemoc
8. Parkinsonova nemoc
9. Psychická a duševní onemocnění (schizofrenie, manický syndrom, deprese), základní charakteristika, možnosti poradenství a podpory, služby pro osoby s duševním onemocněním
10. Osoby s postižením zraku v období dospělosti (vrozené a získané vady) a senia (hypertenze, diabetes mellitus, věkem podmíněná makulární degenerace), poradenství, úprava prostředí, pomůcky
11. Proces stárnutí, specifika komunikace a podpory stárnoucích jedinců, služby pro starší (příp. nemožící) osoby, možnosti aktivizace
12. Roztroušená skleróza – vymezení, charakteristické znaky, vliv onemocnění na život jedince, možnosti podpory
13. Paliativní péče, hospic, hospicové hnutí
14. Péče a podpora osob po poškození a traumatech mozku a jejich rodin (koma, koma vigile, neurorehabilitace, oblasti podpory)
15. Pracovníci v pomáhajících profesích – vymezení pomáhajících profesí, profil pracovníků, kompetence, rizika v institucionálních zařízeních, syndrom pomocníka

Doporučená literatura k části 2a:

ČADILOVÁ, V., JŮN, H., THOROVÁ, K. a kol. *Agrese u lidí s mentální retardací a s autismem*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-319-2.

GÉRINGOVÁ, J. *Pomáhající profese*. Praha: Triton, 2011. ISBN 978-80-7387-394-3.

GRUSS, P. (ed.) *Perspektivy stárnutí z pohledu psychologie celoživotního vývoje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-605-6.

HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L., NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido, 2007. ISBN 978-80-7315-145-4.

HAŠKOVCOVÁ, H. *Fenomén stáří*. Praha: Panorama, 2010. 2. vyd. ISBN 80-7038-158-2.

HOWLIN, P. *Autismus u dospívajících a dospělých. Cesta k soběstačnosti*. Praha: Portál, 2005. ISBN-10-80-7367-041-0.

HRDÁ, J. *Osobní asistence: obecné informace o této sociální službě pro občany, kteří potřebují ke svému životu pomoc druhé osoby*. Praha: POV, 2001.

LIPPERTOVÁ-GRÜNEROVÁ, M. *Trauma mozku a jeho rehabilitace*. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-569-7.

MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-310-9.

MICHALÍK, J. a kol. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-859-3.

OPATŘILOVÁ, D., PROCHÁZKOVÁ, L. *Předprofesní a profesní příprava jedinců se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5536-0.

PIDRMAN, V. *Demence*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1490-5.

POKORNÁ, A. *Komunikace se seniory*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3271-8.

PÖRTNER, M. *Na osobu zaměřený přístup v práci s lidmi s mentálním postižením a s klienty vyžadujícími trvalou péči*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-582-0.

PANČOCHA, K., PROCHÁZKOVÁ, L., SAYOUD SOLÁROVÁ, K. *Edukativní, intervenční a terapeutické přístupy k dospělým osobám a seniorům se zdravotním postižením*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6306-8.

PROCHÁZKOVÁ, L. *Možnosti pracovního uplatnění lidí s postižením - současné trendy v České republice a v zahraničí*. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISBN 978-80-210-7607-5. Dostupné jako eknihy (2015) na MuniSpace: <https://munispace.muni.cz/index.php/munispace/catalog/book/804>

ROTH, J., SEKYROVÁ, M., RŮŽIČKA, E. et al. *Parkinsonova nemoc*. Praha: MAXDORF, 2005. 3. vydání. ISBN 80-7345-044-5.

SCHMIDBAUER, W. *Syndrom pomocníka – Podněty pro duševní hygienu v pomáhajících profesích*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-369-X.

VYMĚTAL, J. *Úvod do psychoterapie*. 2. aktualiz. vydání. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0253-3.

Část 2b – Sociálně patologické jevy a projevy chování

1. Současné pojetí patologie versus poruchy chování; Teorie vzniku sociálně patologických jevů v historii a současnosti; Kvalita života, sociální vyloučení, stigmatizace.
2. Metody zkoumání sociálně patologických jevů; Rizikové a ohrožené populační skupiny; Prevence a terapie sociálně patologických jevů.
3. Systém organizací pomáhajících lidem v obtížné životní situaci (státní i NNO), mezioborová spolupráce, case management.
4. Agresivita a násilí; Pojetí a druhy agrese; Šikana, mobbing; Násilí při hromadných vystoupeních; Programy pro práci s agresivitou.
5. Problémy v chování a poruchy chování rozvíjející se v dětství s přesahem do dospělosti (ADHD, ADD, ODD apod.).
6. Dospělí vycházející z institucionální výchovy, přechod do samostatného života z prostředí ÚV/OV a jeho úskalí (Domy na půli cesty, domovy pro matky s dětmi, programy přípravy na samostatný život).
7. Sociálně patologické jevy spojené s prostředím rodiny a blízkých vztahů (domácí násilí, dating violence, stalking), možnosti řešení – sociální služby (intervenční centra, azylové domy atd.) a neziskový sektor.
8. Sebevraždnost; sebepoškozování; Rizikové subkultury současné společnosti.
9. Účel a význam výkonu trestu odnětí svobody a historické souvislosti; Regulace kriminality ve společenské praxi; Funkce výkonu trestu odnětí svobody z dnešního pohledu.
10. Aktuální formy vězeňství v České republice a druhy trestů; Vězeňská služba České republiky; Organizace českého vězeňství, současné problémy a koncepce, Vězeňství v kontextu lidských práv
11. Programy zacházení s odsouzenými pachateli trestných činů k výkonu trestu odnětí svobody a jejich stručná charakteristika; Negativní jevy ve vězeňství; Ochranná opatření; Zabezpečovací detence.
12. Sociální integrace (resocializace) osob propuštěných z výkonu trestu odnětí svobody; Obtíže, možnosti optimalizace; Faktory omezující účinnost resocializačních programů; Kontinuální sociální péče.
13. Alternativní tresty; Probační a mediační služba; Systém postpenitenciární péče.
14. Zneužívání návykových látek. Teorie vzniku a udržování závislosti na drogách. Alkoholová závislost. Tabakismus. Psychoaktivní látky. Syndrom závislosti, fáze závislosti.
15. Primární, sekundární, terciární drogová prevence. Protidrogová prevence v ČR; Harm reduction, substituční programy a jejich praktické využití. Sociální práce se závislými.

Doporučená literatura k části 2b:

BARNARD, Marina. *Drogová závislost a rodina*. Vyd. 1. Praha: Stanislav Juhaňák - Triton, 2011. 202 s. ISBN 9788073873868

BECHYŇOVÁ, Věra. *Syndrom CAN a způsob péče o rodinný systém*. Vyd. 1. Praha: IREAS, Institut pro strukturální politiku, 2007. 229 s. ISBN 9788086684475.

FISCHER, Slavomil, ŠKODA, Jiří. *Sociální patologie. Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2., rozšířené a aktualizované mládeže. Praha: Grada, 2014. 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.

CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Praha: Linde, 2001. 172 s. ISBN 8072012657.

KOPŘIVA, Karel. *Lidský vztah jako součást profese*. Vyd. 7., V Portálu 6. Praha: Portál, 2013. 147 s. ISBN 9788026205289.

KOLÁŘ, Michal. *Nová cesta k léčbě šikany*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011. 332 s. ISBN 9788073678715.

KOUTEK, Jiří a Jana KOCOURKOVÁ. *Sebevražedné chování*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003. 127 s. ISBN 80-7178.

JŮN, Hynek. *Moc, pomoc a bezmoc v sociálních službách a ve zdravotnictví*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2010. 141 s. ISBN 9788073675905.

KRAUS, Blahoslav a Jolana HRONCOVÁ. *Sociální patologie*. Vyd. 2. Hradec Králové: Gaudeamus, 2010. 325 s. ISBN 9788074350801.

NEŠPOR, Karel. *Návykové chování a závislost: současné poznatky a perspektivy léčby*. Vyd. 4., aktualiz. Praha: Portál, 2011. 173 s. ISBN 9788073679088.

PONĚŠICKÝ, Jan. *Agrese, násilí a psychologie moci v životě i v procesu psychoterapie*. 2. dopl. vyd. Praha: Triton, 2010. 172 s. ISBN 9788073873783.

ŠOLCOVÁ, Iva. *Vývoj resilience v dětství a dospělosti*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2009. 102 stran. ISBN 9788024729473.

ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2011. 195 s. ISBN 9788024726243.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Vydání první. Praha: Portál, 2014. 815 stran. ISBN 9788026206965.

VOJTOVÁ, Věra. *Inkluzivní vzdělávání žáků v riziku a s poruchami chování jako perspektiva kvality života v dospělosti*. Brno: Press Muni, 2010. 330 s. pedagogická. ISBN 978-80-210-5159-1.